

УДК 1: 94-057.85(477)'18/19'

Грибовська Мар'яна**ІНТЕЛЕГЕНЦІЯ ЯК ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
ОСНОВА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА**

У переломні, інколи трагічні, моменти історії нашого народу, роль національної еліти приваблює дедалі більша увага вітчизняних і зарубіжним дослідникам: «Хоч гноблений, затемнюваний і деморалізований довгі віки, який хоч і сьогодні бідний, недолугий і безпорадний, а все-таки поволі підноситься, відчуває в щораз ширших масах жадобу світла, правди та справедливості і до них шукає шляхів. Отже, варто працювати для цього народу, і ніяка праця не піде на марне» [3]. Саме у цих непростих умовах стан еліт є одним із найважливіших показників стану суспільства і його розвитку.

Народ у розумінні Франка – це рухома, суперечлива у своєму розвитку, але зростаюча у своїй духовності невмируща сила, яка прагне свободи і дає свідомість колективного безсмерття мислячій національній одиниці. Досягнення суспільного щастя та свободи, на думку Франка, не така легка справа. Це тривалий і терпеливий еволюційний розвиток. Як зазначає у своїй монографії А. І. Пашук: «Франко передусім розглядає питання про теоретичне усвідомлення феномена свободи, зокрема таких її аспектів, як свобода і сваволя, свобода і егоїзм...» [1, с. 114].

Поряд із простим народом мислитель виділяє інтелігенцію. І. Франко покладав на українських інтелектуалів великі надії. Він вважав, що інтелігенція повинна була очолити визвольний рух в Україні, але вона була інертною, не виконувала покладених на неї сподівань: «Сором українській інтелігенції, сором особливо молодому поколінню, коли воно не відчує тої великої потреби, не віднайде шляху до народу, не покладе основи до того, щоб Україну зробити політичною силою» [5].

У своєму «Одвертому листі до галицької молодезі», Франко говорить, що саме перед молодими галичанами стоїть велике завдання – «витворити з величезної етнічної маси українського на-

роду українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, звідки б вона не йшла, та при тім податний на присвоювання собі в якнайширшій мірі і в якнайшвидшім темпі загальнолюдських культурних здобутків, без яких сьогодні жодна нація і жодна хоч і як сильна держава не може остатися» [6].

Ця націотворча функція інтелігенції, цілком природньо обходила Франка, оскільки становила сенс і його життя. Будительство, кероване ідеєю волі, головне у його творчості.

У «Критичних письма о галицькій інтелігенції» Франко відзначає, що саме «талант свіжий та саморідний...спосібність зазирати безпосередньо в самі глибокі тайники життя народного і людської душі... знання народних звичаїв і народних типів... знання бесіди людової і той чаруючий дар приймання людських душ, котрого не дасть ніяка наука і ніяка рутина» [4], ось ті головні риси, котрими, на його думку, повинна володіти правдива українська інтелігенція, а всі ті «соколи та орли Русі», не мають здорової, свободної, поступової думки, інтересу до дійсного життя, до живого народу і, розуміється, знання того самого народу.

Для того, щоб достойно належити до будителів народних, інтелігенція повинна виразно окреслити свої цілі, сформулювати чіткі межі своєї діяльності для блага простого робітничого народу, оскільки «наша інтелігенція досі надто мало застановлялась над тим, що вона робить і до чого прямує, надто мало проявляла почуття своєї ролі, не кажу вже свідомості своєї цілі» [7]. Потрібно пам'ятати, що не варто із висоти дивитись на свій народ, а критично розглядати власні вчинки, власні дії та переконання, адже «всякий признак самопізнання серед нашої інтелігенції повинен бути дорогий для нас, всяка проба самокритики важна для нас» [7].

У своїй статті «Чи вертатись нам назад до народу?», Франко піддає критиці статті Наумовича і доходить висновку, що «у нас нема інтелігенції! У нас є тисячі людей письменних, але інтелігенції нема» [7].

Франко усвідомлює необхідність переміни національного характеру, вироблення нової національно-духовної ментальності. Тільки в моральному переродженні, у вигартуванні морально безкомпромісних людей бачить запоруку піднесення і відродження нації.

«Мойсей» як пряма мова його духу із народом через багато віків, весь духовний шлях Франка на сторінках однієї поеми, це вся

тяжка боротьба між духом і матерією, між далекосяжним ідеалом і тяжкою реальністю, а головне – між народом і його пророками.

«Раз у раз стоїть перед очима проповідник, що, як той жидівський Мойсей, вивів би народ із неволі... Але ж такий провідник, як оттой Мойсей біблійний... мусив би мати непохитну віру в те, що мета, куди він веде народ, правдива. За найменший сумнів у своєму ділі, у своїй праці – його чекає найбільша кара: сам він до мети не дійде, хоч сам народ дійти і може, і таки дійде... Такі головні думки того найбільшого українського твору ХХ ст., Франкової поеми «Мойсей». А той Мойсей Франкової поеми – це він сам, це поет – народний провідник» [2, с. 77].

Література:

1. Пашук А. Філософський світогляд Івана / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 432 с.

2. Сімович В. Іван Франко, його життя та діяльність / В. Сімович. – Третє видання. – Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1966. – С. 112.

3. Франко І. Дещо про себе самого [Електронний ресурс] / І. Франко. – Режим доступу : <http://together.lviv.ua/index.php?id=979>.

4. Франко І. Критичні письма о галицькій інтелігенції [Електронний ресурс] / І. Франко. – Режим доступу : <http://www.i-franko.name/uk/Publicistics/1878/KrytychniPysma/1.html>.

5. Франко І. Між своїми [Електронний ресурс] / І. Франко. – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/franko/mosaic/30.html#1>.

6. Франко І. Одвертий лист до галицької молодезі [Електронний ресурс] / І. Франко. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua/vision/vis011.html>.

7. Франко І. Чи вертатись нам назад до народу [Електронний ресурс] / І. Франко. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=9548>.